

Proč trvá “pandemie” tak dlouho? A proč se všichni chovají stejně hloupě jako na jaře?

- CZ24 News | 3. listopadu 2020

ČESKO: Médiím se hysterie a nevkusné strašení lidí zjevně stále vyplácí. Jednodušší část obyvatelstva totiž katastrofické zprávy miluje. Vydrží u nich celé dny, a jelikož nemusí pracovat, neboť doufá, že to za ně zaplatí stát – z peněz, za které si národ nakoupil vládní dluhopisy –, elegantně to odvádí pozornost od řešení vlastního života a plně předává odpovědnost do rukou druhých. V tomto případě vlády silné ruky, která lid hrdinně ochrání. Nebo alespoň to tvrdí a někteří lidé tomu podle všeho ještě věří.

Velká část obyvatelstva již ale oproti jaru začíná přece jen chápat, že nejde o nějakou obyčejnou pandemii virózy, nýbrž že se pod její rouškou – doslova a do písmene – kompletně mění především parametry světové, potažmo české ekonomiky. Až tohle skončí, po oživení přehřáté ekonomiky nezůstane kámen na kameni a změny se dotknou každého z nás. Lépe řečeno, vše už se dávno děje a restart je v plném proudu; ne každý si to ale připouští nebo si toho ráčil všimnout.

Pokud tedy ještě někdo doufá, že po skončení virózy se naváže, kde se skončilo – všichni nasednou do svých octavií na leasing a beze změn pojedou zpátky do open spaců nebo se vrátí do restaurací rozmrazovat polotovary nebo je konzumovat – a čeká s rukama v klíně, měl by si na hlavu vylít kbelík studené vody a začít přemýšlet.

Třeba o tom, v jakém oboru pracuje, zda je i nadále perspektivní, zda je to, co dělal dosud, ať už jako živnostník, či zaměstnanec, ekonomicky udržitelné, a zda není načase zvednout kotvy a najít si práci třeba někde úplně jinde. Jeden příklad za všechny. Dejme tomu, že se za dva týdny, měsíc či dva vše „rozvolní“, virus se nečekaně vypaří a opatření, která proti viru stejně nefungují, budou tak rychle, jako byla zavedena, zase zrušena. Fajn, nejvíc restaurací na světě v přepočtu na hlavu se zase otevře. Nebo alespoň ta část, která ještě nezkrachovala. Kdo do nich ale bude chodit, když nejezdí turisté a rapidně vzroste nezaměstnanost?

Jenže lidé i mnozí podnikatelé si vedou svou a nechtějí to pochopit. Chovají se pořád, jak byli zvyklí. Jako kdyby se (kromě koronaviru) nic nedělo, a socialistický český sen, kdy vláda všem přidá a všechno zařídí a zaplatí, i když na to nemá peníze, nikdy neměl skončit. Pro lidi, kteří takhle uvažují, to ale skončí, a brzy.

Nehodlají zkrátka měnit své podnikatelské ani spotřební chování, i když se kompletně mění realita kolem nich. Všichni měli osm měsíců na to, aby věci řešili. Co se ale ještě musí stát, aby to část podnikatelů a zaměstnanců pochopila, a začali se podle toho chovat?

Ekonomické zákonitosti hovoří jasnou řečí a brzy se o tom budou moct přesvědčit i nevěřící Tomášové. Pokud někdo uvažuje jako jeden restaurátér a šéf profesní asociace, kterého jsou plná média, ať své trápení raději neprodlužuje a jde dělat něco užitečného. Krach takových podniků je přesně to, co ekonomika z dlouhodobého hlediska potřebuje, aby se mohla „narovnat“ a fungovat zase normálně. Tenhle chlapík – a není zdaleka sám – každý den brečí. Třeba že musí platit 30% provize společností na rozvoz jídla. Pikantní ovšem je, že restaurace mají marže ještě mnohem větší a snižovat si je nechtějí a nechtějí. Ani když mají lidé méně peněz než před koronavirem, kdy se nechali odírat, protože peníze neřešili, a místo aby si šetřili a utráceli s rozmyslem, mysleli si, že jsou bohatí a na všechno mají. Poté žádá restaurátér o záchranu stát, načež v dalším rozhovoru řekne, že jestli jeho podnik přežije a stát mu pomůže, až to skončí, bude muset zdrazit!

Co s takovým šilencem? S takovými lidmi zkrátka nehne a k prozření jim nepomůže ani ebola. Každý má ale na výběr – buď to pochopí a začne podnikat a pracovat pořádně a poctivě, nebo nebude podnikat a pracovat vůbec. A tudíž ani vydělávat...

Proto se nacházíme v jakési patové situaci. Ekonomika nutně potřebuje oživení a kompletní restart. Tedy pročištění trhu a zbavení se všech, kteří nerozumí obchodu a byli zvyklí pouze kasírovat a zdrazovat, aniž by tomu odpovídala kvalita jejich služeb a produktů. Bylo jedno, jak kvalitní věci prodávají, protože se prodalo vždycky všechno. To již ale není dále možné.

Hospodářství výrazně zchudlo, takže je třeba naopak zlevňovat a zkvalitňovat služby tak, aby si lidé s menší kupní silou mohli zboží či některé služby nadále dovolit, a zároveň aby se jich našlo co nejvíc. Tímto způsobem obchodník vydělá nikoli díky vysoké ceně, ale vysokému obratu.

Kdo vydělá víc? Ten, který je drahý a má vysoké marže, ale má v kšeftě poloprázdno, nebo ten, kdo je levný, a dveře se u něj netrhnou? Zdánlivě jednoduchá úloha, kterou by – alespoň před zavedením dobrovolné školní docházky – dovedl spočítat i žák základní školy. Přesto se velká část českých firem chová tak, jako by počítat neuměly. Prostě jen bláhově čekají, až se ekonomika kompletně otevře a oni se budou moct vrátit ke starým pořádkům.

Stačí navštívit třeba některou z českých čerpacích stanic. Tam je nepochopení nové ekonomické reality velice viditelné. Zatímco ceny ropy spadly v prvním čtvrtletí téměř o dvě třetiny, čerpadláři zlevnili tak nepatrně, že si toho člověk skoro ani nevšiml. A to jenom proto, že byla karanténa a lidi nemohli jezdit. Jinak by našli jako obvykle sto důvodů, proč se jim sice výrazně snížily nákupní ceny, ale oni zlevnit nemohou. Nejčastějším argumentem, proč nelze jít dolů, je obvyklá univerzální výmluva „doprodeje zásob za staré ceny“. Jakmile ale cena ropy stoupne, pumpaři zdrazí v řádu hodin či dní s odůvodněním, že nakupují draz.

Podobně tomu bylo i kvůli koronaviru. Čeští čerpadláři totiž celá léta uvažují tím stylem, že když něco lidé kupovat musí, je třeba nasadit co nejvyšší cenu, protože o to více vydělají. Tohle bohužel neplatí jen pro pumpaře; přemrštěné marže jsou problémem celého českého byznysu, který teď táhne obrovské množství podniků ke dnu. Ale zůstaňme u benzínu, na kterém je to vidět nejlépe.

Typický český pumpař se zřejmě domnívá, že když vytáčí například 200 000 litrů benzínu měsíčně za cenu 28 korun, bude na tom ještě líp, když zvedne cenu na 30 korun. Zvedli Čechům platy? Super, budou víc jezdit, a tak to pořádně „ohulíme“. Je skálopevně přesvědčen o tom, že když zdraží, vydělá víc peněz než konkurence, která prodává benzin dejme tomu za 26 korun. Pokud by se u jeho pumpy zastavilo bez ohledu na cenu stejně aut, pak možná. Ale takto uvažující člověk, který počítá pouze koruny, nekalkuluje s tím, že kdyby snížil cenu, přijelo by víc aut a on by vytočil mnohem víc litrů, a tak by na tom byl výrazně lépe i s nižší marží.

Tak, jako to léta dělá třeba čerpací stanice Tank ONO. Ta drtí konkurenci přesto, že má nejméně pump. Největší síť Benzina, která patří do koncernu Unipetrol, sice provozuje 414 čerpacích stanic, ale zatímco na jedné pumpě Benziny se ročně protočí kolem 60 milionů korun, na každé Tank ONO kolem 400 milionů, tedy téměř sedmkrát tolik! Skoro čtyři sta kšeftů vygeneruje kolem 25 miliard, přičemž desetkrát méně provozoven utrží 18 miliard s nesrovnatelně nižšími náklady a starostmi.

I přesto v českém byznysu i osm měsíců po vypuknutí koronavirové „pandemie“ dosud výrazně převládá opačný pohled. Český obchodník, který je zvyklý na „postkomunistický“ přístup, se snaží dojit „systém“ tak, aby vymačkal co nejvíc, i když přitom zabije krávu. Naproti tomu tržně uvažující kapitalista používá místo tlaku invenci, mozek a kalkulačku.

V České republice není marže omezena zákonem a každý si může volit cenu podle sebe, a tak obchodní přírážky dosahují desítek, stovek i tisíců procent. Nejlépe to poznáte v obchodech, kdy je standardní cena s gigantickou marží například u müsli 94 korun, ale v akci se prodává za 54 Kč. Právě cena po „slevě“, která ve skutečnosti není žádnou slevou, přitom odpovídá normální ceně s běžnou marží.

Konkrétně pumpaři tvrdí, že mají velmi nízké marže, ale koronavirová „krize“ – díky bohu za ani – ukázala něco trochu jiného. Když klesly o dvě třetiny ceny ropy, Tank ONO zlevnil Natural 95 na 21,90. Benzina a MOL se neobtěžovaly a držely latku kolem svých obvyklých 28. Nakonec šli neochotně na cenu kolem 26 korun, majitel Tank ONO Jiří Ondra ale deníku E15 prozradil, že by litr benzínu mohl stát při tomto vývoji klidně i 19 korun.

Po skončení vládní karantény pak pumpaři udělali z jejich pohledu standardní, z pohledu obchodního ale zcela dementní krok – namísto aby zlevnili, začali opět zdražovat. Jinými slovy, opět si zvýšili své již tak velké marže. Usoudili totiž, že když budou po opuštění domácího vězení řidiči zase muset jezdit třeba do práce, mohou je zase krásně „oroštovat“, protože tak přece víc vydělají a vykompenzují si ztráty z března a dubna. Jenže – pro ně překvapivě – to už moc nefunguje. Lidi mají mnohem méně peněz. Jestli takovíto podnikatelé zkrachují, bude to jen a jen jejich chyba.

Na zdražení většiny pump reagovalo i plzeňské Tank ONO, které na všech pobočkách též muselo zvýšit ceny, na 24,50 korun, pak dokonce na 25,50 a nyní 26,50 tak, aby drželo svůj standardní odstup od konkurence. Je ale, jak jsme viděli, připravené jít kdykoli k optimálním 20 korunám, možná i níž, jak avizovalo dříve.

Výsledky obou strategií jsou výmluvné. Ač v březnu a dubnu na moment zlevnily i Benzina, MOL, Shell či OMV, úbytek tankujících řidičů srazil jejich tržby zhruba o 30 procent. Tank ONO ale koronavirus postihl minimálně, neboť mu i přes to, že se výrazně méně jezdilo, klesly tržby zhruba jen o 5 procent. Pokud by to takhle pokračovalo i nadále, z ročních cca 25 miliard Benziny na 414 pumpách by bylo při 30% poklesu 17,5 miliardy, ale z 18 miliard Tank ONO na 42 pumpách by zůstalo 17,1 miliardy. Víc ani není třeba dodávat.

Pokud tedy český trh přijde například o předražené restaurace, které po většinou ani nevařily, neboť odebírají polotovary či hotová jídla přímo z továren a podle potřeby je ohřívají či míchají instantní

směsi, ekonomice i zákazníkům to jen prospěje. Zůstanou jen ti, kteří budou vařit dobře a nebudou zákazníky ždímat jako hadr (jak může stát polévka, tedy trocha teplé vody s kousky masa či zeleniny, osmdesát korun?). Případně povstanou restaurace nové. Stejně je to i s čerpacími stanicemi i jinými podniky.

U neperspektivních podniků proto platí, že pro ekonomiku je lepší, když zkrachují či skončí dříve, než když se bude jejich agónie protahovat nějakými podpůrnými programy. Podobně nepomáhají ani programy, které udržují umělou zaměstnanost, a tím ohrožují i existenci firem, které perspektivu mají. Pokud se firmy přebytečných lidí co nejrychleji zbaví, mohou restrukturalizovat svůj byznys a pandemii přežít, a zároveň budou připraveny na novou dobu. I tady platí, že čím později, tím hůře.

Buď budeme tedy nadále předstírat, že se nic neděje, chovat se jako dřív, i když se kompletně změnil svět, a čekat na pomalou smrt, anebo vezmeme rozum do hrsti, přizpůsobíme se novým pravidlům hry, a tím tuto „pandemii“ urychlíme. Pokud nic neuděláme, o to budou následky tvrdší. Je to na nás. Jisté ale je, že hlavou zeď prorazit nejde.

Když se nechce

Jaká je ale realita? Obchodníci stále nezlevňují, firmy propouštějí velmi neochotně, i když by už dávno měly, zaměstnanci pořád nepracují, ale berou platy, i když už mají být dávno nezaměstnaní nebo dělat něco jiného, zákazníci brali před další „zavírací“ vlnou obchody útokem jako na jaře, a podniky krachují velice pozvolna. Češi mají zřejmě víc peněz, než se ještě na jaře zdálo.

Nejrůznější ukazatele a střípky informací, které se začínají skládat jako puzzle, naznačují spíše to, že jsme zatím příliš nepochopili, k čemu následky covidové „pandemie“ směřují. Ekonomické zákonitosti se totiž jaksi neslučují s naším současným chováním. Kdyby někdo žil uplynulých osm měsíců mimo tuhle planetu a teď se vrátil, musel by si myslet, že máme prázdniny. Jako kdyby většina lidí stále čekala, že se začne tam, kde se v březnu přestalo.

Naše chování připomíná narkomana, který má v šuplíku dávku na dva dny a další nakupuje na dluh, a myslí si, že to bude podobným způsobem pokračovat dál. Čím déle si to ale bude myslet, tím bude pád na ústa tvrdší.

Opatrně na novou realitu národ připravuje například guvernér České národní banky Jiří Rusnok, který v jednom z nejnovějších rozhovorů řekl, že „na trhu práce se epidemie zatím projevuje s velkým zpožděním, a proto je současný obrázek deformovaný“. Naznačil také, že kvůli zvyšující se nezaměstnanosti by mohli chybějící dělníky z Východu začít nahrazovat Češi, kteří přijdou o práci.

A že jich nebude málo! Budou to například ti, kteří si dosud užívali státem placené prázdniny na podpoře Antivirus. Těm se ale zatím pracovat zdá se vůbec nechce. Byl jsem teď na reportáži v pekárně, kde by rádi nabrali české zaměstnance, ale ti nemají zájem. Až si ale tihle lidé uvědomí, že jsou v háji, může pro ně už být pozdě, protože zkrátka žádná volná místa kvůli obrovské poptávce nebudou.

Jak se ale říká, chytrému napověz... Guvernér též naznačil, že se blíží konec podpory některých firem ze strany státu, protože uměle nejdou podniky držet donekonečna. Prostě zkrachují. Podle Jiřího Rusnoka prostě nedává smysl nalévat peníze do firem, o nichž víme, že stejně zkrachují, a proto je potřeb podívat se pravdě do očí. Tvrdí, že by bylo nezodpovědné udržovat lidi v iluzi, že se brzy vrátí zlaté časy, a že než se to stane, bude se vše dotovat. Nebude. Jmenovitě zmínil třeba restaurace, ale týká se to firem napříč odvětvími. Poslouchá ho ale někdo?

Otevřeně o tom již delší dobu mluví i bývalý prezident Václav Klaus. Více o tom, že se v české ekonomice láme chleba a její struktura se mění tak jako nikdy v historii, se dočtete v listopadovém

čísla Šifry, která vyjde příští týden. To je to, oč se hraje. Nějaký virus je v tuto chvíli zcela nepodstatný.

Autor: Milan Vidlák

Zdroj: <https://www.casopis-sifra.cz/>